مامۆستا یەنانی جولەکە لە شەقڵاوە کوژرا !! ... عەلی مستەفا

(شیری موسا) ناونیشانی ڕۆمانێکە لە قەبارەدا بچووکە و لە نێوەڕۆکدا مێژوویەکی پێویست،٢٠١٧ چاپکراوە، تا هەنووکە من دوا نەفەرم لەم مەریخە دادەبەزم بۆ قسە کردن لە بارەی ڕۆمانی شیری موسای سابیر ڕەشید. ئەوەی من لەوان جیاوازتر بەی چووبم نووسینە لەسەر کوردێکی جولەکە ، کە کەسایەتییەکی دیاری نێو ڕۆمانەکەیە. مامۆستا یەنان پیاوێکی هۆشیار و شوعیەکی کارا لە نێو بزووتنەوەی کۆمەڵایەتی و تێڕوانینی فیکریدا. ئەم ڕۆمانە پێمانی گوتووە یەنان مامۆستا بووە لە ڕواندزە و ماڵیشی لە شەقڵاوە بووە بۆ (ئامانە) پاسی خۆت هاتوچۆی کردووە، مامۆستای زمانی عەرەبی بووە، دوو کچی هەبووینە. مام موشە برا گەورەی بووە، بازرگانی قوماش بووە. بە یەکەوە لە یەک خانی و حەوشەدا ژیاینە.

یەنان لە نێوان کورد بوون و جولەکەدا

مامۆستا یەنان بە ڕەگەز جوولەکە بوو بەڵام لە بازنەی شوعیەتدا هەنگاوەکانی کوردبوونی خۆی جێگیر دەکرد، پێی وابووە کە کورد و جولەکە هاو شێوەن لەوەی کە لەلایەن نەیارانیانەوە دەربەدەر دەکرێن و ژیان و ئارامیان لە تێکدەچێت. لەوەشدا یەکدەگرنەوە کە بەشێکی نەتەوەی کورد هاو چەشنی هەموو جولەکە خەریکی تێکۆشان و قبووڵ نەکردنی بە زەلیلی. شوعیەت هەما و بیروباوەڕێکی دژی سەرمایەداری و ئەرستۆکراتیەت بووە، هەمیشە لە پێناو ئازادی گەلانی عێراقی لە خەباتی سیاسی و مەدەنی بەردەوام بووە، بەردەوامیش هوتافیان هەبووە لە دژی ئالیەت و سیستەمی حوکمڕانی لە عێراقدا. هەموو ئەم بیرو باوەڕە ئازادیخوازی و کۆمەڵایەتی و هاوسەنگی ئیداری و ئابووری وڵات وایان لە مامۆستا یەنان کردووە کە وەک کوردێکی جولەکە لە شوعیەت و خەباتی هاوسەنگی کۆمەڵایەتی بەردەوام بێت و بەردەوام هاوڕێ و گەنج و لاوان لە دەوری خۆی کە بکاتەوە و گرنگی خەبات لە پێناو ژیانی ڕاستەقینەی نیشتمانیانە و هاوبەشانەیان پێبگەینێت.

مامۆستا یەنان هەموو شەمووانێک جوولەکەیەکی تۆخ بوو لە دەرەوەی

شار و لە شوێنیک بەمەبەستی تایبەتمەندیە ئاینیەکان لەگەڵ هەموو جولەکەکانی شەقڵاوە کە دەبوونەوە ستراتیجیەت و ئامانجی داهاتووی جولەکەیان لە شەقڵاوە و عێراق و تەواوی دونیا تاووتوێ دەکرد. ئەمەش بەرنامەیەکی ستراتیجی و هەماهەنگی تەواوی گەلی جولەکە بوو لە سەرانسەری جیهاندا.

مامۆستا یۆنان وەک کوردێکی جولەکە لە پێناو گۆڕینی سیستەمی حوکم لە عێراقدا شوعیانە تێدەکۆشا، هەڵبەتە ئەمەش لە باگراوەندی ئەو خۆی ناباوەی لە شەقڵاوە و تەواوی ناوچەکانی کوردستان و عێراقدا تەشەنەی کردبوو کاریگەری لەسەر هەست و چۆنیەتی بیرکردنەوەی دروست کردبوو، ئەویش بە دروست کردنی گروپی چینایەتی بوو لە نێوان کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا، لە لایەن دەسەڵاتی عێراقی و ئیمپریالیزمی داگیرکەردا. بە ئەم کارەشی بەردەوام لەدوانی سیاسی و کۆمەڵایەتی هەبوو لە ناو گەنج و هاوبیرانیدا، تا وای لەهات یۆنان بووە پێشڕەوێکی دیارو کاریگەر لە ناو بزوتنەوەی خەبات و تێکۆشانی سیاسی و مەدەنیدا و گەیشتە لوتکەیەکی دیار، تا وای لەهات ببێتە ئامانج لەلایەن ئاغاو میرەکانی شەقلاوە.

کاریگەری ڕۆشنبیری مامۆستا یۆنان

لەبەر ئەوەی مامۆستا یۆنان پەیوەست بوو بەو باوەرەی مرۆڤ وەک خۆی دەبێت ئازاد بێت، واتە چۆن خوا ئولفەتی ئازادیەکی ڕەوشتی بە مرۆڤ داوە، پێی وایە دەبێت هەموو ئازادی و داخوازیەکانیش هاوبەشی بێت لە تەواوی جیهانیان، پێی وایە ناکرێت چینایەتی تا سەر بەردەوام بێت و بەشی زۆری خەلک کۆیلە و داماو بێت.
ئەم ستراتیژیەتە لە بیرکردنەوەکانیدا ئاهەنگی ژیانێکی نوێ بوو لە خەیاڵیدا، بەردەوام بە زانیاری نوێ و تێڕوانینی نوێ ڕۆحیەتێکی نوێ لە نێو کۆڕی گەنجان و هاوبیرانی ئازادی و دژی ئەرستۆکراتیەت و دەرەبەگایەتی دەردەکەوت، هەموو کات لە دەرکەوتنەکانیدا وتاری دەدا و قسەی هەبووە. بەلای مامۆستا یۆنان ئینسانی بوون دەرفەتێکی زێڕین بووە لەم سەردەمە تاریکەی کە تێیدا ژیاوە، چونکە سەردەمێکی پڕ نیفاقی و بەدبەختی بووە بە تەواوی مرۆڤایەتی و بە تایبەتی گەلانی هاوشێوەی کورد و جولەکە کە لە خاک و نەتەوایەتی زوڵمیان لێکراوە لە سەربەخۆیی و سەروەریەکان داماڵراون.

ئاکارو ڕەوشت بەرزی و بوێری مامۆستا یۆنان، ئاستی هۆشیاری و زانست خوازی ئەم پیاوە، گیانی فیداکاری و ئینسان ویستی و هاوبەشی لە ژیاندا ببوە مەترسی بەسەر یەکەی ئیداری و کارگێڕیەکانی

حکومەتی عێراقی لە شەقڵاوە، تەنانەت ئاغا و سەرۆک عەشیرەتەکانی شەقڵاوە و دەوروبەریشی لە ترسی شۆرەت و بەرژەوەندی خۆیان توڕەیی خۆیان لە مامۆستا یۆنان بەتاڵ کردەوە.

گرنگی ئەم ڕۆمانە لە زۆر شتدا دەردەکەوێت، بەڵام ئەوەی وەک هەندێک لە تەوەری تر تۆخ کردنەوەی کەسایەتیە دیارەکانی ناو ئەو ڕوداوو مێژووەیە کە لەم ڕۆژگارەدا ڕویانداوە. کەسایەتی مامۆستا یۆنانیش وەک کوردێکی جولەکەی ڕۆشنبیر و ئازادی خواز پانتای□کی زیندووی هەیە لە ناو کێشمەکێش و ململانێکانی فیکر و باوەڕی هاوئاهەنگی و هاوبەشیەکانی ژیان لەم ڕۆژگارەدا.

ڕۆمان نووس ئەوەندەی پرژاوەتە سەر واقیع نووسینەوەی رۆژگاری مامۆستا یۆنان کەمتر بەلای چێژی بە ئەدەبی کردن و خولیاکانی خەیاڵ بۆ بە تێکستکردنی ڕۆمانی ڕۆیشتووە لە ژیان و کەسایەتی مامۆستا یۆنان دا، بەو واتایەی مامۆستا یۆنان لە ناو تێکستی مێژوویدا ڕەنگەکانی دەردەکەوێت. ڕاستە ڕۆمانەکەمان باسێکی مێژووییە، بەلام خۆ دەکرێت مامۆستا یۆنان عاشق بووبێت، هەرنا حەزی چوبیتە کچێکی جوان، دەکرا یۆنان دڵێکی گەورەی لە (خاکی پیرۆز) لە سینگی کچێکی ئازادی خواز جێهێشتبێت. هەموو ئەمانە بەشێکی گرنگن لە بەئەدەبی کردنی دەق و چنینەوەی ڕۆشنبیری کەسایەتی مامۆستا یۆنان.

کێ مامۆستا یۆنانی کوشت؟ لۆ؟

مامۆستا یۆنان لە لایەن پیاوانی کەمال ئاغای شەقڵاوە کوژرا، سابیر ڕەشید بە سەلیقە باسی چۆنیەتی کوژرانی مامۆستا یۆنان دەکات، کوژرانی ئەم پیاوە بە پلان بووە بۆ ئەوەی هیچ شوبهەیەکی یاسایی نەکەوێتە سەر ئاغاکان، هەڵبەتە ڕێککەوتنی ئاغاکان لە نێوان خۆیاندا پیلان بووە بۆ کوشتنی مامۆستا یۆنان، لە لایەکی تریشەوە مامۆستایان تاوانبار کرد بەوەی ک□ دزی دەسەڵاتی گەل و حکومەتی میری خەریکی ئاژاوە گێڕیە، حکوموتی بەوە هۆشیار کردەوە کە مامۆستا یۆنان بەتەمای شۆڕش و بزاوت□ دزی دەسەڵاتی میری لە شەقڵاوە. ئاغاکان بەمە ناوەستن تەنانەت خەلک هان دەدەن بەوەی مامۆستا یۆنان دزی ئاینەکەمان کە ئاینی ئیسلامە ئیش دەکات لەسەر ئەوەی کە ئاینی جولەکە بەهێز بکات و ئیسلام لاواز بکات، هەلبەتە لە ڕۆمانەکەدا واهاتووە کە یۆنان ڕاستە جولەکە بووە بەڵام کەسایەتیەکی ڕۆشنبیر بووە و کوردێکی ئازادی خواز بووە.

ئاستی تێگەیشتن و گەشەی بیرو باوەری ئازادی خوازانەی مامۆستا

یۆنان لەتەک زیرەکی و ڕۆشنبیریەکەیەوە هیوایەکی گەش بووە لە سەرکەوتنی پەیامی هاوسەنگی و هاوبەشی لە دەستکەوتە ماددی و مەعنەویەکانی نیشتماندا، تەنانەت دەرفەت بۆ بیری تەسکی چینایەتی و ئاغایەتیش نەدەما.

کوژرانی مامۆستا یۆنان کوژرانی بیری ئازادی خوازی و پێکەوە ژیانی هاوسەنگانەیە لە ناو گەلانی دونیادا، بە تایبەتی لە ناو گەلانی رۆژهەلاتی ناوەراستدا. پێموایە تا دەرەبەگایەتی و کوێخایەتی بە دەستی ئازادی خوازان و ئیماندارانی ڕێگای سەرفرازی لە تابڵۆی ژیان نەسڕێتەوە و تاڵانچیەکان لە ئەدەبی پێکەوە ژیان نەکرێنە دەرەوە رۆژهەلاتی ناوەراست و بە تایبەتی کورد نازانێت و تەنانەت ناتوانێت جێژ لە ژیانی سەربەستی و ئینسانیەت بکات.

گەرکمە زۆر لە ئەدیب و یارانی ئازادی خواز ئەم ڕۆمانە و هاوشێوەکانی بخوێننەوە، چونکە لە ڕێگەی کتێبانەوە دەگەینە ئاستێکی باڵای ڕەوشتی و فیکری، لەو دەمانەدا پەنای هیچ پاساوێک نادەین بە ناوی بوونی بنەماڵەی ئاغا و دەرەبەگایەتی تا بتوانن چنگیان بخەنە ناو خوێن و ماڵی دەیان و هەزاران ئازادی خواز و ڕۆشنبیرانی وڵات.

عەلی مستەفا - شەقڵاوە
٢٠١٨